

Warszawa 10.11.2023 r.

Dr hab. Agnieszka Rożnowska-Jasiewicz, prof. ASP
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Wzornictwa
Katedra Mody

Recenzja pracy doktorskiej p.t. *Przestrzeń osobista – poszukiwanie własnej tożsamości* dokonana w związku z przewodem doktorskim w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym na Wydziale Sztuki, Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu reprezentowany przez JM Rektora prof. dr hab. Sławomira Bukowskiego.

W przesłanym piśmie otrzymałam informację, że zgodnie z Uchwałą Senatu nr 000-9/4/2023 Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego z dnia 20 września 2023 r. zostałam powołana na recenzentkę w przewodzie doktorskim mgr Aleksandry Kwiecień.

W załączeniu otrzymałam:

- rozprawę doktorską wraz z dokumentacją fotograficzną pracy doktorskiej w wersji analogowej
- rozprawę doktorską wraz z dokumentacją na nośniku cyfrowym.

Otrzymałam, dn. 01/12/2023

L. dz.

Sekcja Rozwoju Kadry Naukowej

Pani magister Aleksandra Kwiecień urodziła się w Radomiu. Wykształcenie wyższe zdobyła w Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu na Wydziale Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego w latach 1991-1997. Dyplom obroniła w pracowni Projektowania Stanowiska Pracy u prof. dra hab. Wilhelma Semaniszyna w 1997 r. oraz realizując aneks w pracowni malarskiej prof. dra hab. Mariana Wołczuka.

Z przesłanego biogramu odczytuję jak ważne w procesie kształtowania się wrażliwości twórczej były w pracy pani Aleksandry malarstwo i rysunek. Poza praktyką na polu projektowania to właśnie media malarskie, rysunkowe i graficzne stały się równolegle ważne w jej życiu twórczym. Po studiach Pani Kwiecień pracowała w drukarni, a od 2002 roku związała się z Wydziałem Sztuki UTH w Radomiu. W latach 2002-2006, była asystentką w Pracowni Działań i Struktur Wizualnych prof. dra hab. Henryka Hoffmana i prof. dra hab. Bogumiła Łukaszewskiego, na Wydziale Nauczycielskim Politechniki Radomskiej.

W trakcie prowadzonej od ponad 20 lat pracy dydaktycznej doktorantka prowadziła zajęcia z kompozycji i kształtowania otoczenia, na studiach dziennych i zaocznych. Pracowała na stanowisku asystenta w Katedrze Architektury i Form Przemysłowych w pracowni Projektowania Mebla prof. dra hab. Stanisława Gontarczyka i w pracowni Podstaw Projektowania Architektury Wnętrz dr hab. Henryka Kaliszuka (2009-2014). Prowadziła samodzielnie zajęcia z przedmiotów: elementy wyposażenia wnętrz, techniki prezentacyjne na poziomie studiów magisterskich. A od 2014 r. jest zatrudniona jako asystent na Kierunku Architektura Wnętrz w Katedrze Architektury i Wzornictwo Ubioru Wydziału Sztuki UTH w Radomiu gdzie realizuje zajęcia z podstaw projektowania architektury wnętrz, elementów wyposażenia wnętrz, elementów wyposażenia przestrzeni zewnętrznej oraz estetyki design.

Na polu dydaktyczno- naukowym poza pełnionymi obowiązkami w komisjach rekrutacyjnych, wyborczych i kuratorowaniu studenckich wystaw ważnym elementem jest zarządzanie projektami badawczymi, których Pani Aleksandra była kierowniczką. Do zrealizowanych projektów badawczych należą: „Kształt i charakter przestrzeni Wydziału Sztuki i jego wpływ na użytkowników” (2016-17) oraz projekt „Kształt i charakter zewnętrznej przestrzeni Wydziału Sztuki UTH w Radomiu”(2022-2023).

Pani Aleksandra koordynuje i prowadzi zajęcia w ramach Projektu „Uniwersytet dzieciom”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Oś Priorytetowa III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju.

W dorobku artystycznym Doktorantki znajdują się wystawy zbiorowe realizowane w kraju i za granicą i dwie indywidualne: „Wyrwane z kontekstu” Galeria Miejskiej Biblioteki Publicznej w Radomiu (2012 r.), „Wspomnienia ulotnej pamięci” Galeria Resursy Obywatelskiej w Radomiu (2020 r.) oraz projekty architektoniczne wewnątrz prywatnych i publicznych takich jak m.in. realizacja wnętrza strefy hallu, pracowni multimedialnych dla Miejskiego Ośrodka Kultury „Amfiteatr” Radom, (A. Kwiecień, M. Orzechowska –Ochnia, (Radom, 2018 r.) czy kompleksowy projekt wnętrza dla Miejskiego Ośrodka Kultury Resursa Obywatelska w Radomiu zawierający opracowanie projektowe, stref ogólnodostępnych obiektu, zrealizowany przez zespół projektowy: A. Kwiecień, M. Traczewska, M. Delega, J. Skowrońska, (Radom, 2021-2022 r.).

Ocena pracy doktorskiej mgr Aleksandry Kwiecień – dzieła artystycznego i części opisowej

Rozprawa doktorska Pani Aleksandry Kwiecień p.t. *Przestrzeń osobista – poszukiwanie własnej tożsamości* złożona jest z 4 rozdziałów, opatrzonych wstępem, zakończeniem, streszczeniem oraz obszerną bibliografią. Na końcu pracy pisemnej autorka zamieściła dokumentację fotograficzną realizacji artystycznej oraz opis techniczny prac pod wspólnym tytułem *Osobność w przestrzeni*. Na realizację składają się dwa obiekty *Granice pamięci i Wielokrotność* oraz instalacja *Notatki miejsc*.

W pierwszym rozdziale autorka podkreśla istotę triady pojęć, na której kanwie zbudowana została praca. Konstrukcję stanowią trzy pojęcia: Miejsce – Pamięć - Tożsamość, analizowane konsekwentnie w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach.

(...) *Miejsce to „zakotwiczenie w kulturze danej ziemi, w jej terytorium, w jej tożsamości”, przestrzeń to kulturalna zgoda na percepcyjną siatkę odniesień”, skala to wzięcie „ciała ludzkiego za miarę wszystkich rzeczy*¹.

Opisane w rozprawie doktorskiej miejsce zostało precyzyjnie określone przez autorkę tekstu współrzędnymi geograficznymi, ale współrzędne określają znacznie więcej aniżeli tylko adres domu przy ul. Krakowskiej 51 w Kazimierzu nad Wisłą. Ten określony przez szereg cyfr obszar to miejsce wspomnień przyczyna, która ukształtowała wrażliwość Doktorantki. Miejsce sentymentalnych powrotów i tęsknoty za ulotnym światem dzieciństwa, w którym kazimierski

¹ T.de Duve, Ex situ, „Les Cahiers du musee National d`art. Modern”, 1989, nr 27, s.39.

dom odegrał szczególną rolę. Pani Aleksandra wybrała się w sentymentalną podróż by odnaleźć własną tożsamość, zrozumieć co ukształtowało ostateczne Ja, co uformowało jej osobowość, co określiło w nieokreślonym.

Kolory, zapachy, widoki, doznania haptyczne a przede wszystkim atmosfera odwiedzanego w dzieciństwie domu sprawiła, że to szczególne miejsce w Kazimierzu stało się przestrzenią, która nadała bieg istotnych kierunków w życiu Autorki jak *gest wbijania słupa w ziemię rozpoczyna porządkowanie przestrzeni, pozwala ją opanować. Słup oznacza środek wszechświata, od którego rozpoczynają swój bieg kierunki.*²

Dla doktorantki tym metaforycznym słupem jest dom, jego wnętrze, otoczenie i atmosfera tworzona przez odwiedzających go ludzi. Opisany w szczegółach jest nietuzinkowy, należy bowiem do rodziny państwa Heleny i Stefana Potworowskich, brata malarza Piotra Potworowskiego. Tu pani Aleksandra zetknęła się z jego twórczością po raz pierwszy. Chłonęła wszechobecną naturę, kolory i zapachy tych samych miejsc, z których Potworowski czerpał wizje przelewane następnie na obrazy.

Przywołana historia to zarazem relacja pewnych zdarzeń rzeczywistych, które wykreowały życie wskazując niewątpliwe zależności wynikające ze zderzenia świata materialnego ze światem niematerialnym, pomiędzy przedmiotem a podmiotem, wrażeniem a umysłem, miejscem rzeczywistym a miejscem wyobrażonym. Autorka zagłębia się we wspomnieniach, które wpłynęły na doświadczanie przez nią świata w sposób niezwykle wrażliwy i szczególny. Podróżując do Kazimierza mała Ola obserwuje świat i ludzi, których przywoła w swym dorosłym życiu próbując zrozumieć mechanizmy kształtujące jej dorosłą osobowość, Aleksandrę. Dzięki pamięci autobiograficznej analizuje własną drogę życia, definiuje własne Ja odnosząc się tutaj do pamięci epizodycznej opisanej obszerniej w przywoływanej przez nią pozycji Marii Jagodzińskiej *Psychologia pamięci. Badania, teorie, zastosowanie.*³ Znaczenie podmiotu - Ja zmieniało swoją rolę na przestrzeni wieków i jak wiemy stanowiło obszar wielu dociekań i filozoficznych dyskusji. Dla starożytnych Greków, którzy nie używali słowa Ja, a wręcz Platon mówił o „nas” wierząc, że we wspólnocie rodzi się siła, podstawowym prawem etyki było przystosowanie się jednostki do wszechświata. Stoicy uważali, że „wszystko żyje zgodnie z naturą”, w swej doskonałości i niezmienności Ja porusza się *po omacku po drogach wszechświata, żłobiąc w nich ślady swej*

² Red.M.Kitkowska-Łysiak, E.Wolicka, *Miejsca rzeczywiste miejsca wyobrażone. Studia nad kategorią miejsca.* TN Kul, Lublin 1999, s.183

³ M. Jagodzińska, *Psychologia pamięci. Badania, teorie, zastosowanie.* Sensus, Gliwice 2021.

skromnej egzystencji.⁴ Kolejni myśliciele dowodzili wielkich innowacji zmieniając znacznie relacje pomiędzy przedmiotem a podmiotem, który dla starożytnych w pewnym sensie wywierał wrażenie na podmiocie działając z zewnątrz. Czasy nowożytne ukazują sytuację odwrotną, w której to ludzka wyobraźnia pobudzała do życia przedmiot, jego wyobrażenie. Goethe oddawał władzę fantazji, Kant krążył wokół wyobraźni, Schopenhauer określał świat mianem fantasmagorii a Nietzsche snem i marną ułudą. *Leibniz ośmielił się nazwać człowieka un petit Dieu. Kant czyni z naszego „ja” najwyższego prawodawcę natury. A Fichte, krańcowy jak zawsze, powiada, ni mniej ni więcej, że „ja” jest wszystkim.*⁵ Zagadnieniu Ja – człowiek, Ja artystka Doktorantka poświęca wiele uwagi, zaprasza na spotkanie z osobistymi rozważaniami na temat samej siebie. Rozkłada zaimek osobowy Ja na czynniki pierwsze. W czasach posthumanistycznych, w których pozycja człowieka dokonała zasadniczej zmiany w odniesieniu do świata, żyjąc w synergii współdziałających istot żywych, maszyn, sztucznej inteligencji (AI) pozycja człowieka będącego w centrum stała się odległą. Świat zmierza ku wypracowaniu nowych metod współistnienia. Rozważania dotyczące nowego humanizmu poruszał już Martin Heidegger w *Liście o humanizmie*⁶, czy też Jeana-Paula Sartre’a w tekście *Egzystencjalizm jest humanizmem*⁷ (1946r.) Znamy również teorię Bruno Latour’a czy Donny J. Haraway „o spotkaniach międzygatunkowych” i wejściu w obszar kultury, które z kolei pozwala na rozróżnienie między tym co dała nam natura i tym co skonstruowała kultura. (R.Braidotti)

Czym zatem różni się Ja – człowiek od Ja – artystka?

Silna potrzeba poszukiwania własnej tożsamości wynika z konieczności odnalezienia miejsca, stabilnego punktu odniesienia w świecie niepewnych zdarzeń. W rzeczywistości, w której przyszło nam budować życiowe konstrukcje *na miejsce technologii i żmudnego budownictwa przyszła dziś technika „absolutnych początków”* *zaczynania wciąż na nowo, eksperymentowania z szybko montowanymi i łatwymi do rozbiórki formami, malowania nowych obrazów na wczoraj sporządzonych wizerunkach: technologia tożsamości palimpsestowej.*⁸ A w nią wpisuje się nieustanna wędrówka i zmiana miejsca zamieszkiwania. Nomadyczny tryb funkcjonowania nikogo dziś nie dziwi *człowiek współczesny wyrusza na wędrówkę życia, w której nic już nie ogranicza jego ruchu, nie kadruje zachowań, a w zamian daje poczucie nieskończonego*

⁴ J. Ortega y Gasset *Dehumanizacja sztuki i inne eseje*, Wydawnictwo Literackie Muza 1996, s.161

⁵ Tamże s.163

⁶ M. Heidegger *List o humanizmie*, przeł. J. Tiszner, Znaki drogi, 1995

⁷ J.P. Sartr *Egzystencjalizm jest humanizmem*, Wydawnictwo Muza, 1998

⁸ Z. Bauman *Ponowoczesność jako źródło cierpień*, Wydawnictwo Sic, Warszawa 2000, s.49-50

otwarcia. Ucieka od domowych rytuałów i rutyny na poczet pozornej wolności. Mimo tęsknoty za opuszczonym domem wyrusza na pielgrzymkę. Łatwiej jest jednak tęsknić, aniżeli zmierzyć się z trwałym budulcem, który mógłby na zawsze zatrzymać go i nie pozwolić na bycie w ruchu.⁹

Kondycji współczesnego mieszkańca ziemi oraz symbolice znaczenia domu pani Aleksandra poświęca wiele uwagi. Dom to miejsce, które wiąże ze światem, egzemplifikacja różnych warstw psyche. W wielu słownikach dom identyfikowany jest również z ciałem, ludzkim życiem a jego poszczególne piętra i podziały uosabiają poszczególne organy. *Piętra odnoszą się do symboliki pionu i przestrzeni. Dach i kondygnacja najwyższa odpowiadają analogicznie głowie i myśleniu oraz czynnościom świadomym i kierującym.*¹⁰ I tak na fundamentach wspomnień i analizie zatrzymanych w pamięci obrazów powstają przestrzenne prace, które stanowią sumę rozważań Doktorantki. Kolekcja prac złożona z trzech instalacji stanowi syntezę zebranych wspomnień, ukazuje wnikliwą pracę badawczą. Instalacja *Granice pamięci* to sugestia domu, zestaw starannie zakomponowanych poliwęglanowych płaszczyzn z zamieszczonymi wielkoformatowymi zdjęciami pokrytymi smołą. Medium użyte w kolekcji nie jest przypadkowe, poza walorem zapachowym i semantycznym pozwala uzyskać zamierzone efekty malarskie. Druga instalacja *Notatki miejsc* to swoiste archiwum, rytmicznie ułożone fragmenty zdjęć, 16 poziomo zakomponowanych elementów zbudowanych z kartek papieru pokrytych smołą. Nakładające się wspomnienia, namioty pamięci przywołują symbolicznie atmosferę Kazimierzowskiego domu, pozornie porządkują zdekonstruowaną przeszłość. Jest jeszcze jeden obiekt w autorskiej kolekcji Pani Aleksandry to *Wielokrotność* zestaw geometrycznych modułów pokrytych fotografiami ustawiony w przestrzeni jest jak totem, którym autorka zawłaszczyła nie-miejsce opowiadając własną historię. Materiały i media użyte do realizacji kolekcji prac powstałych w ramach doktoratu wskazują na niezwykłą wrażliwość i sensualność, wycucie skali i temperatury użytych materiałów. Nie pozostaje bez znaczenia fakt architektonicznego wykształcenia Doktorantki przy jednoczesnej wrażliwości na barwę, rysunek i graficzność świata. Świadomy jest tu wybór fotografii jako głównego medium użytego w pracach. *Zdaje się, że po łacinie „fotografia” nazywałaby się : „imago lucis opera expressa”, to znaczy obraz wywołany, „wyjęty”, „wyrażony”, „wyciśnięty” (jak sok z cytryny) przez działanie światła. I gdyby Fotografia należała do świata odczuwającego jeszcze mityczność, na pewno*

⁹ A. Rożnowska, *Modern-day Nomads, {in:} Homelessness of the Artists*, ed. By M.Durda-Dmitruk, *The Artistic Traditions of Non-European Cultures*, Vol. 9/10, 2022, pp.55-67

¹⁰ J.E.Cirlot *Słownik symbioli*, Wydawnictwo Znak, s.112

*skakano by z radości wobec bogactwa symbolu: ukochane ciało zostało unieśmiertelnione za pośrednictwem szlachetnego metalu, srebra (...)*¹¹ Opracowana technika pozwala wydobyć obrazy, które przypominają archiwalne zdjęcia, zgrafizowane, nieostre, pokryte patyną czasu. Niemożliwe do odczytania w całości, wizerunki które prowokują odbiorcę do dopełniania ukazanych wątków własnymi wyobrażeniami.

Pani Aleksandra Kwiecień przywołuje w dysertacji wielu teoretyków, filozofów, psychologów. Biegle posługuje się pojęciami, na kanwie których zbudowana jest praca. Skrupulatnie i w niezwykle uporządkowany sposób zapoznaje odbiorcę z poszczególnymi zagadnieniami analizowanymi w tekście. Rozdziały takie jak: Miejsce w teoriach Marca Augena i Pierra Nory, Pamięć w ujęciu teorii Jana Assmana i Danuty Minty-Tworzowskiej czy Tożsamość według Zygmunta Baumana i Małgorzaty Malickiej z architektonicznym kunsztem prowadzą czytelnika po zawiłych korytarzach pamięci, teoriach miejsc i przestrzeni odnajdując tym samym przywoływaną nieustannie tożsamość.

W 3 rozdziale dysertacji Doktorantka opisuje obszary artystycznych odniesień i inspiracji. Spośród artystów, z którymi czuje ponadweralny związek, wymienia Mirosława Bałkę, Louise Bourgeois oraz Zuzannę Janin. W twórczości każdego z wymienionych twórców odnajduje wspólną tkankę pojęć i poszukiwań; nawiązania sięgające do pamięci, przeszłości, motywów tożsamości i rozumienia jestestwa. W twórczości każdego z wymienionych artystów Autorka odkrywa dla siebie inny rodzaj wrażliwych doświadczeń takich jak chociażby przekraczanie granic, sublimacja poprzez sztukę (Bourgeois) czy jak w przypadku Janin „używania siebie jako oka”. Ostatecznie po wnikliwym badaniu obszarów pamięci, dogłębnej *analizie zależności między radomskim, rodzinnym domem a artystyczną willą Potworowskich w Kazimierzu Dolnym, zaadoptowałam siebie w domu właściwym*,¹² pisze Aleksandra. Całe doświadczenie i badanie własnej tożsamości zostało przetransponowane i zamknięte przez Doktorantkę w kolekcji prac pod wspólnym tytułem *Osobność w przestrzeni*.

Miejsca zawierają w sobie specyficzne historie, które się w nich wydarzyły: dopiero dzięki nim stały się miejscami godnymi pamięci. My także nosimy w sobie historie (treść historii naszego życia), dzięki którym staliśmy się tym, czym dzisiaj jesteśmy. Miejsca, które się wspomina, i ludzie, którzy je sobie przypominają, są nawzajem na siebie skazani. Rozpad starych kultur

¹¹ R.Barthes *Światło obrazu*, Wydawnictwo KR, Warszawa 1996, s.137

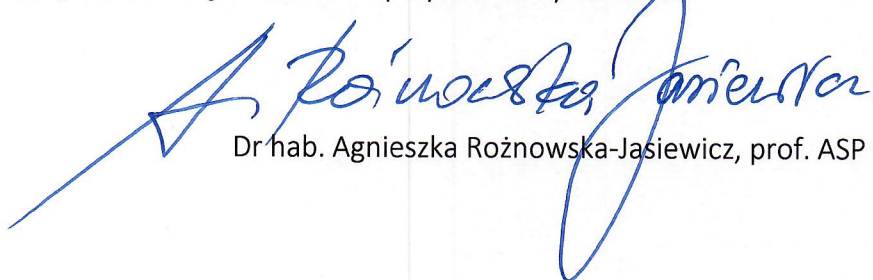
¹² A. Kwiecień, *Przestrzeń osobista poszukiwanie własnej tożsamości w sztuce*, UTH w Radomiu, 2023 r. praca doktorska, s.49,

*odbiera wielu ludziom wspólne miejsce, a wraz z nim także obrazy, w których zamieszkujący to miejsce wyrażali siebie.*¹³

Dysertacja Pani Aleksandry Kwiecień pt. *Przestrzeń osobista poszukiwanie własnej tożsamości w sztuce* oraz towarzyszące pracy pisemnej dzieło artystyczne pt. *Osobność w przestrzeni* stanowią spójną wypowiedź. Praca zrealizowana jest z dużą świadomością i wiedzą dotyczącą zagadnień socjologicznych, filozoficznych, fenomenologii przestrzeni. Wypowiedź Pani Aleksandry Kwiecień dotyka rzeczywistości współczesnej a w niej obecności człowieka, który od początku swego bycia w świecie *wyznacza i zaznacza* przestrzeń poprzez swoją obecność.

Po zapoznaniu się z dorobkiem twórczym, naukowym, pracą doktorską – częścią teoretyczną jak i praktyczną, stwierdzam, że Pani Aleksandra Kwiecień posiada w pełni kwalifikacje artystyczne, naukowe, dydaktyczne do uzyskania stopnia doktora w dziedzinie sztuki plastyczne w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Z uwagi na wykorzystanie w pracy oryginalnych metod badawczych i ogólnie wysoki poziom przedstawionej rozprawy, przy spełnieniu warunków koniecznych do wyróżnienia pracy doktorskiej, rekomenduję Panią Aleksandrę Kwiecień do przyznania wyróżnienia.

Dr hab. Agnieszka Rożnowska-Jasiewicz, prof. ASP

¹³ H.Belting *Antropologia obrazu*, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2012, s.87